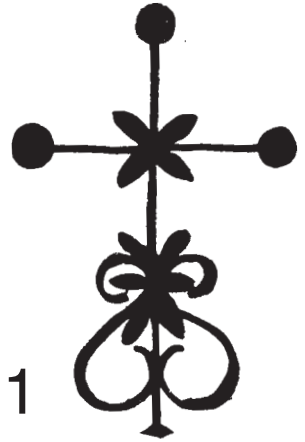


TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 2, 2001



Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

TARVASJOEN KOULU – KOHTI YHTENÄISTÄ PERUSOPETUSTA

Tarvasjoen koulutoimessa kulunut vuosi 2001 on ollut muutosten aikaa. Vielä vuoden alussa uuden koulun perustukset olivat vasta tekeillä ja kunnassa oli kaksi ala-asteen koulua, joista toisessa toimi esiopetus. Tavoitteena oli kevään ja kesän aikana saada aikaan yksi yhtenäinen koulu, jossa toimivat esiopetus ja perusopetuksen luokat 1-9. Yläasteen oppilaille olikin elokuun puolivälistä alkaen mahdollisuus käydä yläastetta omassa kotikunnassaan yhdessä nuorempien kanssa.

Ennen syksyä oli odotettava koulun rakennustyön valmistumista ja suunniteltava, mitä nousevien seinien sisällä tapahtuisi. Keskeisenä asiana on suunnitella, miten opetus järjestetään sekä mitä kalusteita, materiaaleja ja tarvikkeita uudessa koulussa tarvitaan.

Yleensä lähes sääntönä on ollut, että uudet koulut käyvät jo muutaman vuoden päästä ahtaisiksi. Tätä välttääksemme pyrimme vielä rakennustyön edetessä maksimoimaan uusia tiloja opetuskäyttöön. Pohjapiirroksia hieman muuttamalla saatiin kotiluokka kaikille 1.-6. luokkien oppilaille: erityisopetustila muutettiin kotiluokaksi ja talonmiehen tilasta tehtiin erityisluokka. Rakennustoimikunnassa mietittiin paljon pääsääntöisesti rakennusteknisiin asioihin liittyviä yksityiskohtia, mutta välillä oli myös mietittävä rakennusteknisten tekijöiden sovitamista tulevia käyttäjiä ajatellen. Pääsääntöisesti käyttäjät ovat olleet tyytyväisiä uuteen koulurakennukseen.

Kaluste- ja varustetyöryhmä muodostettiin ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen varalle miettimään yksityiskohtaisesti tulevia hankintoja. Oli laadittava tarvelista hinta-arvioineen siitä, mitä tarvitaan, selvittävä verhoikiinnikkeistä myrkykaappiin se, mitä kuuluu rakennusurakkaan ja mikä ei. Työn valmistuttua tarjouspyyntöjä lähetettiin yli 50 yritykselle. Tarjouskilpailulla oli kiire, koska oli tiedossa, että monet tavarantoimittajat tarvitsivat pitkiä toimitusaikoja. Koulun valmistuttua juuri lukuvuoden alkaessa oli tavararalli koulussa melkoinen. Onneksi useat tavarantoimittajat olivat joustavia toimituspäivien hieman siirtyessä alun perin ilmoitetusta. Kaikeksi onneksi kaikki tarpeellinen oli koulussa heti ensimmäisenä kouluviikkona.

Tilausten yhteydessä tuli ajankohtaiseksi myös koulun nimi, ja pidetyn nimikilpailun jälkeen koulun nimeksi tuli Tarvasjoen koulu. Tällainen nimi oli mahdollinen, koska Horristen koulun lakkauttamisen myötä Tarvasjoella on vain yksi koulu.

Uusien opettajanvirkojen muodostumista vaikeutti yläasteen pieni koko. Ennen kuin uudet virat perustettiin, oli tiedettävä, missä määrin luokanopettajat olivat halukkaita opettamaan yläasteella, laadittava koulun tuntijako eri oppiainesten suhteen ja tiedettävä 8.-9. luokkien oppilaiden valinnaisainevalinnat. Valinnaisaineiden tarjonta pyrittiin maksimoimaan käyttämällä 5 ja 7 tunnin kou-



Tarvasjoen uusi koulu. Valok. Tarja Kempfi

lupäiväjaottelua, muodostamalla yhdysluokkia sekä sallimalla kuuden oppilaan minimiryhmäkoot. Kun valinnaisaine-ryhmät saatiin muodostettua, pystyttiin jo laatimaan alkuhahmotelmia tulevasta lukujärjestyksistä ja tulevien opettajien oppituntimääristä. Lopulta yläasteen osalta päädyttiin neljään lehtoraattiin ja kahteen päätoimiseen tuntiopettajaan. Lisäksi yläasteella tarvitaan neljä sivutoimista tuntiopettajaa.

Kaiken kaikkiaan Tarvasjoen koulussa opiskelee 271 oppilasta.

Opetushenkilöstö muodostuu 16 päätoimista ja neljästä sivutoimisesta opettajasta ja neljästä koulunkäyntiavustajasta. Kansliassa työskentelee rehtorin lisäksi myös -päiväinen kanslisti. Koulun kansliassa toimii myös Tarvasjoen kunnan koulutoimisto. Laaditut siivousmitoitukset edellyttivät kolmea päätoimista siivoojaa pitämään kouluamme siistinä. Omassa valmistuskeittiössämme työskentelee emäntä ja yksi keittiöapulainen. Lisäksi koulumme oppilaita pitävät huolta sivutoiminen koulupsykologi ja koulukuraattori.

Uusi koulu edellyttää paljon työteliästä uuden luomista. On laadittava uudet opetussuunnitelmat, oppilasarvioinnin perusteet, uudet päävastuualuesäännöt, järjestysäännöt ja muut koulukäytännöt välituntivalvonnasta kouluruokailujen

järjestämiseen. Paljon on riittänyt palaveria myös yhteisten koulukäytäntöjen luomisessa, kun ylä- ja ala-aste toimivat samassa koulussa.

Tarvasjoen koulussa opetussuunnitelmien laatiminen on helpompaa, kun eri asteiden opettajat työskentelevät samassa koulussa. Tällöin pystytään kehittämään oppisisältöjen joustavaa etenemistä esiasteesta yläasteelle. Ehdottoman tärkeää on se, että koululla on vain yksi opettajainhuone. Näin välituntienkin aikana opettajat voivat vaihtaa tärkeitä tietoja oppilaista. Opettajat pystyvät ennakkoimaan paremmin opetusjärjestelyjä, kun tietävät esimerkiksi ala-asteen ajan oppilashistorioita. Erityisopettajan tiedot siirtyvät tarvittaessa jouhevasti eteenpäin kouluastetta vaihdettaessa.

Esi- ja ala-aste voi hyödyntää opetuksessa yläasteen tiloja ja materiaalia. Alaasteenkin käytössä on tarvittaessa musiikin, teknisen työn, tekstiilityön, kuvaamataidon, kotitalouden ja jopa fysiikan ja kemian luokka. Näin kunnan antamia resursseja voidaan suunnata laajalle oppilasjoukolla. Pitkällä tähtäimellä tästä saavutetaan kunnalle säästöä. Jos kunnassa olisi monta koulua, jouduttaisiin kaikkiin hankkimaan tietyt perusopetusvälineet pöytäsiirkelistä saviuuniin. Tarvasjoella yhden välineet ovat laajan oppilasjoukon ja tarvittaessa myös kansa-



Näkymä koulun yläpihalta. Koulun oppilaiden valokuvausopinnäyte.

laisopiston käytettävissä.

Koulukiusaamiseen ja vastuukasvatukseen on haluttu kiinnittää erityistä huomiota, vaikka alkukokemuksien mukaan ei ala- ja yläasteen välillä ole tapahtunut kiusaamistapauksia. Päinvastoin välillä on ilmennyt, että koulun vanhemmilla oppilailla on jopa holhoavaakin käyttäytymistä koulun pienempiä kohtaan. Tarvasjoen koulun arvoperustaan kuuluu se, että oppilas tuntee vastuun itsestään, omasta työstään, lähimmäisistään ja ympäristöstään. Hän vastaa omalta osaltaan myös yhteisen työrauhasta ja viihtyvyydestä.

Perusopetuslain mukaan oppilaan tulee osallistua perusopetukseen säännöllisesti. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Jokaisella koulu yhteisön jäsenellä on oikeus häiriöttömään työskentelyyn: oppilaalla oppimiseen, opettajalla opettamiseen ja muulla henkilöstöllä töidensä tekemiseen. Jokaisella koulu yhteisön jäsenellä on edelleen oikeus kokea itsensä turvatuksi; ketään ei saa ruumiillisesti tai henkisesti vahingoittaa. Yhteiset pelisäännöt työskentelyn ja toiminnan raameiksi on vahvistettu koulumme järjestysäännöissä. Mottona on, että kouluun on helppo tulla, kun yhteistyö oppilaiden välillä toimii. Koko Tarvasjoen koulu yhteisö on yhdessä päättänyt, ettei koulukiusaamista suvaita missään muodossa. Tarvasjoen koulu pyrkii luomaan niin turvallisen ilmapiirin oppilaille, että he voivat kertoa mahdollisesti havaitsemistaan tai kokemistaan kiusaamistapauksista. Tällöin on ratkaistava, että opettajat ja muu koulun henkilökunta kunnioittaa kiusatun tai/ja kiusaamisesta kertovien anonyymiutta, jolla tarkoitetaan tässä hienotunteisuutta ja sitä, että koulussa on niin turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri, että kuka tahansa voi kertoa havaitsemistaan kiusaamistapauksista tietäen, että ongelma otetaan vakavasti ja siihen puututaan asianmukaisesti.

Tulevaisuuden tavoitteena on saada aikaan yhteistyötä eri-ikäisten oppilaiden välille luomalla yhteistä toimintaa, yhteisiä juhlia, kilpailuja ja teemapäiviä. Yhteiseen toimintaan voi osallistua tilanteesta riippuen joskus koko koulu ja joskus vain jotkut luokat. Opettajavaihtoja toteutetaan tilanteesta riippuen. Tuleva luokanvalvoja ja aineenopettaja tapalee tulevia oppilaitaan jo heidän ollessaan kuudesluokkalaisia. Luokanopettaja / esiopettaja käy vastaavasti tarvittaessa pitämässä omia ”saattotuntejaan” ja seuraa omiensa menestymistä.

Työyhteisömme on laaja esiopettajasta aineenopettajaan. Tällöin jokaisen vahvaa osaamisaluetta ja ammattitaitoa voidaan hyödyntää koko koulu yhteisön hyväksi. Samalla kaikkien opettajien tietoisuus toistensa töistä monipuolistuu. Henkilökunnalta vaaditaan laajaa oppilaantuntemusta, koska mm. välitunnilla on monenikäisiä oppilaita.

Yhtenäisessä perusopetuksessa on mahdollista taata oppilaalle turvallinen koulujatkumo. Pitkät opettajasuhteet ja tuttu ympäristö luovat pysyvyyttä pirstaleiseen maailmaan.

Tarvasjoen koulun rehtori
Ari Nuorikkala

TARVASJOELTA LENTOVOIMISSA JATKOSODAN AJAN

Vuonna 1920 syntyneitten tarvasjoke-laisten sotatie alkoi heti talvisodan päätymisen jälkeen. Melko yhtenäisenä joukkona he olivat keväeseen 1941 asti Ylämaalla rajaa vartioiden. Täältä sai Uno Ali-Junnilla komennuksen toukokuussa 1941 lentokonemekaanikkokoulutukseen Turkuun Artukaisten lentokentälle. Uno olisi halunnut jo ennen sotaa purjelentäjäksi Jämijärvelle, mutta vanhemmat olivat estäneet koulutukseen pääsemisen. Niinpä hän harrastuksensa puolesta tunsii lentokonetyypit sekä oli niistä hyvin kiinnostunut.

Koulutus jäikin kovin lyhyeksi, kun hänkin joutui tosi toimiin heti jatkosodan syttyä. Artukaisiin oli koottu 23 koneen lentue, joista 17 oli Fokker-hävittäjiä ja 6 venäläisiltä talvisodan aikana vallattua Tsaikkaa. Jatkosodan alkaminen pommituksilla tuli Turkuun täytenä yllätyksenä. Ilmahälytys Turussa alkoi 25.6. klo 6.10, kun noin 30 SB-pommikonetta ilmaantui yllättäen kaupungin ylle. Pommituksen kohteina olivat satama ja Artukaisten lentokenttä.

Ali-Junnilla oli tulossa kentälle johtavaa tietä kirkkaassa suviaamussa, kun yllättäen vihollisen koneet olivat päällä ja pudottivat pommejaan. Hän heittäytyi läheiseen tien alittavaan ojaan ajatellen etsivänsä sirpalesuojaa siltarummusta. Heti ojaan päästyään tuli jo lähelle pommeja yhden osuessa ojaan sillan toiseen päähän. Niinpä voimakas siltarummusta tuleva ilmanpaine heitti hänet selälleen ojaan ja voimakas kipu rintalastassa vihollisen, vaikka näkyviä jälkiä ei rinnassa ollut. Lääkäriinkään Uno ei mennyt ja ajanoloon vaiva parani. Vasta vuonna 2000 erään kolarin yhteydessä lääkäri totesi, että rintalasta oli revennyt tuossa pommituksessa ja arpeutunut.

Venäläisten pommitus ei onneksi vaurioittanut kuin yhtä konetta, vaikka ilmaan ei ehtinytkään nousemaan kuin eräs hävittäjä kentän kiitoradan päästä. Miehillä sen sijaan kävi huonommin, sillä kentällä olevasta kapteeni Erkki Ilveskorven Porin lentueesta (Lentolaivue 30) kuoli kaksi miestä ja Turun omasta väestä yksi alipuseeri. Kenttä jäi lentokelpoiseksi.

Artukaisen alueella laskettiin pudonneen 140 pommia. Uhkaavin oli tilanne pommivarastolla, jossa tuli oli pahasti jo seinässä, mutta saatiin tuoreilla koivuilla hakaten sammumaan. Jos nuo pommit olisivat räjähtäneet, tuhot olisivat olleet kauheat. Sataman suunnalla tämä pommitus oli ankarinta, mutta satama sai vain vähäisiä vaurioita. Seuraavana päivänä pommitus tuli yhtä yllättäen, mutta senkin vahingot jäivät kentälle vähäisiksi. Sirpaleita oli kaikkialla ja koneista meni monia renkaita seuraavina päivinä, vaikka kiitorataa puhdistettiin joukolla. Sen päivän pommitukset suuntautuivat myös sataman suuntaan, jolloin Turun linna vaurioitui pahoin. Myös 28.6. pommitukset jatkuivat, jolloin koneet ehtivät jo ilmaan ja ilmatorjunta avasi ajoissa tulen. Silloin tuhoutui yksi kone, lentäjän pelastuessa. Pahemmin kävi 9.7., kun venäläisten onnistui ampua alas sotamies Niemelän FR-hävittäjä, jolloin myös ohjaaja kuoli.

Lentue pystyi myös jo estämään pommikoneiden pääsyn Turun yläpuolelle, jolloin hävittäjälentäjä Tarmo Hämelä ampui ensimmäisen SB-pommikoneen alas Hirvensalon lähelle. Turun ilmapuolustus heikkeni huomattavasti heinäkuun alussa, kun Ilveskorven lentue palasi Poriin. Näin Turussa oli ajoittain vain kaksi hävittäjää.

Alusta asti Suomen lentovoimat osoitivat iskukykyänsä. Jo ensimmäisen päivän ilmataistelussa ammuttiin alas 23 viholliskonetta. Turkuunkin sijoitetut koneet pystyivät seuraavien päivien pommituksissa karkottamaan koneet kaupun-

gin yltä. Monesti venäläiset pommikoneet olivat pakotettuja pudottamaan pommit umpimähkään, jotta saivat pakonopeutta hävittäjiltä. Sellainen pommien pudotus oli Tarvasjoelle 5.7. aamuyöllä pudotettu pommilasti.

Näin oli sota alkanut. Uno Ali-Junnilla sai jo heinäkuussa siirron Vihtiin Nummelan lentokentälle, jossa olevat koneet toimivat erityisesti Hangon suuntaan. Nummelaan sijoitetut SB-pommarit vaativat erityistä huoltoa, koska ne olivat sotasalaaliina jo huonokuntoisia ja varaosien saanti oli pudotettujen koneiden varassa. Hangon tukikohdassa oli tehokas ilmapuolustus, joka koitui mm. kahden tunnetun Nummelan lentäjän kapteeni Paavo Bergin ja vänrikki Alpo Laktion tuoksi. Venäläiset ampuivat tykistöllään Hangosta melko kauas erikoisesti Bromarvikin saaristoon, missä olevien joukkojen huolto tuli vaaralliseksi. Aikainen talvi vei merenkin jo aikaisin jähän. Lentolaivueelle tuli sotasalaaliina saatuja lentokoneen moottoreilla toimivia jääkelkkoja, joita Uno kävi huoltamassa. Venäläiset ryhtyivät jo marraskuussa evakuoimaan Hangon tukikohdasta, vaikka yrittivät hämätä suomalaisia ajoittaisella ammunalla.

Marraskuussa Ali-Junnilla sai siirron Malmin kentälle, jossa Helsingin ja merialueiden puolustuksesta vastaava lennosto sijaitsi. Saksalaisten vallattua Viiron ja sen lentokentät venäläisten pommitukset vähenivät ja omien ilmavoimien painopiste siirtyi joukkojen hyökkäyksen tukemiseen ja ilmatiedustelun kehittämiseen. Huoltojoukot pyrkivät aktiivisesti kohentamaan koneiden kuntoa ja huoltoa, vaikka pula raaka-aineista oli jatkuvaa.

Tammikuussa Ali-Junnilla siirrettiin Lentolaivue 6:een, jonka päällikkö oli luutnantti R. Palttila. Lentueen kentäksi oli tullut Kannaksella Koiviston pitäjässä Römpötin kenttä. Sen olivat venäläiset tehneet vankityövoimalla välirauhan aikana. Kun keväällä lumet sulivat, löytyi kentältä mm. kirjeviestejä, joissa kentän rakentajien joukossa olleet puolalaiset ylhäisönaiset kuvasivat kohtalooan vankien joukossa.

Lentolaivue 6 keskittyi erityisesti radiotiedustelun lentoihin, jotka eivät vielä 1942 sisältäneet kartoitusta eivätkä kuvauksia. Koneista suurin osa oli SB-koneita, jotka maalilla oli tehty suomalaisille tunnistettaviksi. Ne olivat materiaaliltaan huonoja, mutta hyviä lentäjiä. Uno Ali-Junnilla ei kuitenkaan joutunut heti Römpöttiin, vaan lentueen tiedusteluosasto jäi Haminan edustalle jääkentälle, jossa se erikoistui Suomenlahden saarten tiedusteluun. Helmikuussa 1942 lähes koko lentolaivue muutettiin Kotkan edustalle jäälle. Meri oli yli metrin jäässä ja hanki sen päällä tuulen nuolemaa ja pakkasen kovaksi tekemää. Vaikka koneet heti laskun jälkeen peitettiin valkeilla pressuilla, venäläiset saivat selville uuden kentän sijainnin, sillä Kotka oli yksi venäläisten jatkuvien pommitusten kohde. Niinpä kenttä oli aika ajoitin siirrettävä, keväämmällä jopa kahden päivän välein. Talvi oli melko kylmä ja koneiden häiriöttömän toiminnan kannalta oli tärkeä saada priimus-lämmittimillä pressujen alle moottorien toiminnalle suotuisa lämpötila.

Kotkassa tiedustelun pääkohteeksi tuli Suursaari, jonka valtaamista valmisteltiin. Tiedustelulennoilla kartoitettiin saari ja sen varustukset. Sen pohjalta tehtiin suunnitelma hyökkäyksen ajasta ja suunnasta, sillä oikean mairinnouskohdan löytäminen oli tärkeää ja saaren puolustusryhmittys oli selvitettävä. Marsalkka valitsi 10.3.1942 kenraalimajuri A. O. Pajarin valtausoperaation johtajaksi ja pääosaa hänen joukoissaan näyttelivät 18 D:n yksiköt. Hyökkäyssuunnitelmat



Lentolaivue 6 miehistö kuvattuna Koivistolla Römpötin lentokentällä 1942. Keskellä lentueen päällikkö luutnantti R. Palttila. Uno Ali-Junnilla hänestä vasemmalla.

pyrittiin tekemään niin salaisesti, etteivät venäläiset voisi aavistaa tulevaa hyökkäystä. Vähän ennen hyökkäystä sattui mielenkiintoinen tapaus. Jäätielle lähellä Lupin saarta laskeutui IT-16 Rata-hävittäjä, jonka lentäjä antautui heti suomalaisille. Kuulusteluissa ilmeni lentäjän olleen korkeakoulun tohtori, tietorikas lentäjä ja sivistynyt mies. Hänen tuomansa kone oli arvokas lahja Suomen ilmavoimille.

Suursaari sijaitsee keskellä aavaa jäälakeutta kaksikymmentä kilometriä lähimmästä ulkoluodosta Lupista. Joukot oli taistelukykyisinä saatava ryhmittäisalueelle ja siksi Haapasaaarten suojassa avattiin auto- ja hevoskuljetuksille noin 300 kilometriä jäätietä, jonka tuiskut pyrkivät nopeasti tukkimaan. Tiet merkittiin maamerkein, jotka Suursaaresta katsoen valkeina eivät näkyneet. Suursaari on 11 kilometriä pitkä ja leveimmältä kohdalta kolmisenkilometriä. Sen korkein kohta on 180 metriä korkea ja lännessä on jyrkät rannat, mutta vihollisella oli siellä heikoin miehitys. Niinpä se valittiin mairinnouspaikaksi.

Hyökkäykseen lähdettiin 26.3. illalla, kun edellisen päivän lumimyrsky oli laantunut, tiet avattu ja pakastuvassa ilmassa oli hyvä hiihtokeli. Merellä puhalsi hyytävä tuuli, kun joukot etenivät suunnitelmien mukaan lähelle Suursaarta. Him-

Lentolaivue 42:sta. Seuraavassa aallossa kaksi sen Blenheim-pommaria törmäsi huonossa ilmassa jähin tuhoutuen miehistöineen. Myös jo Turun ajalta Uunolle tuttu mestarilentäjä Tarmo Hämelä putosi jähän ja kuoli. Oli tärkeää saada koneen jäännökset ja vainajat pois taistelualueelta. Siksi heti lähetettiin tankki reki perässään hakemaan heitä. Näin Uunokin saapui sammattilaisen Tauno Rannan ajaman tankin mukana Suursaareen, jonka valtaus oli vielä kesken, kun eräät pesäkkeet vielä sitkeästi pitivät puoliaan. Jäältä löydettiin tuhoutuneen koneen osat, jotka saatiin seuraavaksi aamuksi Kotkaan. Uno piti aina valokuvauskonetta mukanaan. Mielenkiintoisia ovat hänen ottamansa kuvat juuri vallatusta Suursaaresta ja mukana olleista joukoista.

Aamulla 29.3. oli saari vallattu. Suomalaisen noin 3 000 miehestä oli 61 kaatunut ja yli 100 haavoittunut. Venäläisten tappiot olivat 390 kaatuneina ja 30 vankina. Ilmavoimat joutuivat taisteluun tukkiessaan tekemään 643 lentoa. Kun Suursaaren taistelut olivat jo melkein ohi 28.3. illansuussa, kohtasi saaren lähellä Lentolaivue 32:n Curtiss-koneiden muodostelma 29 venäläisen hävittäjän lento-osaston. Syntyi ilmataistelu jossa suomalaiset pudottivat 18 vihollishävittäjää kärsimättä omia tappioita. Kaikki-



Lupin luona antautuneen lentäjän IT-16 Rata-hävittäjä suomalaisiksi koneeksi kunnostettuna.

meässä kuun valossa joukot näkivät saaren silhuetin ja lähestyivät mairinnouspaikkaan toiset harhauttaen idästä, jossa oli matala ranta, toiset lännessä todellista mairinnousua yrittäen. Tykistö oli tullut kantomatkan päähän ja ilmavoimat olivat valmiina. Vihollinen oli jo illalla havainnut joukkojen siirtoja ja osasi varautua hyökkäykseen.

Hyökkäyksen h-hetki oli klo 4.00, jolloin tykistö ampui ensin iskunsa ja lennoston oli määrä pudottaa pommit. Joukkojen lähtiessä hyökkäykseen alkoi kuitenkin kova lumimyrsky, joka samalla suojaasi hyökkäjiä, mutta esti pommitukset. Näin ensimmäisten koneiden oli palattava Kotkaan. Vasta 5.30 kolmen pommikoneen onnistui pommittaa pahimpia pesäkkeitä. kaikkiaan yli 50 koneen oli tarkoitus tukea hyökkäystä, osa

aan tuhouttiin 30 venäläistä hävittäjää taistelujen aikana.

Lentolaivue 6 pysyi Kotkassa Suursaaren valtaamisen jälkeenkin suojaamassa merikuljetuksia, kunnes jäät menivät niin heikoiksi huhtikuussa, ettei niitä enää voitu käyttää kenttänä. Koneet käytiin huoltamassa Malmilla, josta ne siirrettiin takaisin Römpöttiin. Nyt tämä merivoimille alistettu laivue keskittyi erityisesti radiotiedustelun tukemiseen. Huollon vastuulla oli, että koneet olivat aina lentokunnossa, öljyt vaihdettu, suodattimet kunnossa, tankit täynnä oikeaa polttoainetta ja mittarit toimivia. Lentonostojen ongelmana oli lentokoneiden merkien kirjavuus, sillä käytössä Uno muistaa olleen peräti 17 konetyyppeä. Haluttuja Messerschmitt-hävittäjiä ilma-voimat sai vasta 1943. Niillä oli ratkaise-

va merkitys Kannaksen lopputaisteluisa, kun Neuvostoliiton sanotaan silloin keskittäneen lähes 1 000 konetta tukemaan hyökkäystä. Lentolaiue 6 koki syksyllä 1943 tappion, kun sen urhoollinen päällikkö luutnantti Paltila joutui tekemään pakkolaskun ja hukkuu mereen. Lentueen päälliköksi tuli luutnantti Kallio Turusta.

Lentueen yhteishenki oli hyvä ja monet tiedustelun selville saamat tiedot, joita välitettiin eteenpäin radiotiedustelulle, olivat lentueessa pohdinnan aiheena. Se oli saanut selville että Helsinkiin oli odotettavissa pommituksia helmikuussa 1944. Näin Helsingin ilmatorjunta oli valppaana, kun ensimmäinen suurpommitus tuli 6.2. illalla. Seuraava Helsingin pommitus tuli 10 päivää myöhemmin. Suomenlahden pohjukkaa ja Kannasta suojaavat laivueet olivat kiinteässä yhteydessä ja seuraavaa pommitusta osattiin odottaa Helsinkiin taas 10 päivän kuluessa. Näin tapahtuikin 26.-27.02. vihollisen 500 koneen voimalla, jotka tulivat kahtena aaltona. Vahvistettu ilmatorjunta, suomalaiset hävittäjät ja radiotiedustelun venäläisille antamat väärät suunnat torjuivat Helsingin suur-tuhon, sillä sinne pudotetusta noin 9 000 pommista vain 350 räjähti kaupungissa. Väärät suunnat veivät muutamat koneet kauas Itämerelle, niin että niiden pommit putosivat Ruotsiin Tuhkolman alueelle.

Koska arvio 10 päivän väleistä oli pitänyt paikkansa, oli lentueissa herännyt ajatus, että suomalaiset pommarit voisivat hyvin kätkeytyä palaavien pommitajien muodostelmaan, koska Suomella oli useita saman tyyppisiä pommikoneita. Näin avautuisi uhkarohkea mahdollisuus pommittaa palaavien koneiden lentokenttää. Niinpä 27.2. soluttautui neljä konetta palaavien koneiden sekaan. Kun koneet laskeutuivat täysin valaistulle Levasovon kentälle lähelle Leningradia, jatkoivat suomalaiset lentoa ja pudottivat pomminsa tuhoton monia koneita ja rakennuksia.

Nyt oletettiin, että radiotiedustelun saaman tiedon mukaan Helsinkiin tulisi vielä neljäskin pommitus 10 päivän kulu-tua. Edellisestä rohkaistuna päätettiin tehdä uusi isku samalla taktiikalla. Kun 6.3. tulikin tieto pommilaiueiden läh-döstä ja niiden suuntautumisesta Tallin-naan, nousi 21 suomalaista pommikone-tta täydessä lastissa ilmaan suuntana Tallinna. Koneita olikin juuri lähtemäs-sä paluulennolle, kun suomalaiset yön pimeydessä liittyivät muodostelmiin laa-



Uuno Ali-Junnilan ottama kuva Suursaaren Suurkylässä. Se kuvaa betonikorokkeelle nostettua lentokoneen moottoria, joka on kuulunut Antti Tammiston talvisodassa alas ammuttuun ”Ripo” koneeseen. Jalustassa oli venäjänkielinen teksti: ”Näin käy jokaisen valkopandiitin joka pyrkii alueelleemme.”

jalla alueella. Yllätys olikin, että koneita palasi kolmelle eri kentälle Levasovon lisäksi myös Gorskajan ja Kasimovon kentille. Hajaantuneet suomalaiset pommarit eivät täysin tienneet olevansa erillään, mutta nähdessään venäläisten laskeutuvan valaistuille kentilleen kukin pudotti pomminsa ja jatkoi matkaa ilman omia tappioita, vaikka nyt kenttien ilmatorjunnat avasivat tulen ja varsinkin Levasovossa osattiin pelätä uutta iskua. Nyt suomalaisten pommin tuho oli suuri, sillä erityisesti Kasimovon kentälle juuri tulleet uudet amerikkalaiset hävittäjät kärsivät suuria vahinkoja. Pommituksista ei sota-aikana puhuttu kuin lentueiden piirissä, vaikka sen alueelta tehtiin Suomeen tuhoisia ilmahyökkäyksiä.

Keväällä 1944 oli annettu laivaston Lentolaiue 6:n ja Lentorykmentti 4:n tehtäväksi kuvata Kannasta, kuin myös rintaman takaista venäläisten miehitystä ja joukkojen määrää ja ryhmitystä. Kuvaukset tehtiin pääosin Suulajärven len-tältä, jossa Lentolaiue 24 majaili kapteeni Jorma Karhusen taitavassa johdos-sa. Laivueessa oli monia viime sotien taitavimpia lentäjiä Ilmari Juutilaisesta Hans Windiin. Ajoittain he olivat käyttä-neet myös Römpötin kenttää. Vänrikki Olli Puro Pommituslentolaiue 6:sta oli osoittautunut taitavaksi lentäjäksi ja hä-net lähetettiin Hävittäjälaiue 24:ään

suorittamaan Brewster-koneilla juuri noita kuvaus- ja kartoituslentoja. On myöhemmin kerrottu, että hyökkäystä vahvasti enteilevät kuvat olisivat jääneet tulkitsematta IV Armeijakunnan esikun-taan. Olli Purosta tuli myöhemmin Suo-men nuorin lentueen päällikkö.

Kuvausten juuri alkaessa Ali-Junnila sai komennuksen Uttiin, jossa sanottiin perustetun joukko-osasto, joka suorittaa ja valvoo koulutuskone Viimalla tehtäviä sokkolentokokeita. Saavuttuaan Uttiin Uuno sai tietää, että joukko-osastoon kuuluu vain johtaja kapteeni Toivo Puo-lakka ja yksi mekaanikko – hän.

Utissa alkoi vaativa työvaihe. Lentäjät suorittivat kokeet tiiviillä aikataululla ja huollon oli toimittava herkeämättä sen aikana. Yötä myöten oli saatava koneet aamuksi turvalliseen kuntoon ja päälli-könkin oli ajoittain osallistuttava huolto-toihin. Kun kokeneempien lentäjien kokeet jo loppuivat, tuli Kauhavan len-tosotakoulusta 18 vänrikkiä suorittamaan samaa koetta. Näin kului aika pitkälle kesäkuuhun, jolloin vänäläisten suur-hyökkäys oli Kannaksella jo alkanut ja Römpötin kenttä oli jäänyt venäläisille.

Koska paluu Römpöttiin tuntui mah-dottomalta, meni Ali-Junnila ilmoittau-tumaan Puolakan kehotuksesta Utin len-nostoon everstiluutnantti Appergrenille. Hän antoi määräyksen heti mennä Hel-

sinkiin Malmin kentälle, koska pelättiin Neuvostoliiton alkavan uudet suurpom-mitukset Helsinkiin, jos Kannas murtuu. Yllätys olikin hänelle, kun hän Malmille tullessaan tapasi siellä kolme toveriaan Römpötistä. He kertoivat, että Lentolai-ue 6 oli suurhyökkäyksen alettua hajo-tettu. Koneet oli lennetty Lappeenran-taan ja mekaanikot määrätty lentue 30:een mekaanikoiksi. Laivueen komen-tajaksi oli määrätty juuri kapteeni Puo-lakka, joka samaan aikaan saapui Mal-mille. Näin Uuno muun huollon kanssa sai Malmilla huollettavakseen 15 uutta Messerschmittiä, johon konetyyppiin hän nyt sai vahvan tuntuman. Malmin kautta huollettiin myös uudet Saksasta saadut koneet, ennen kuin ne lähetettiin muille lentueille. Malmilla Uuno sitten olikin sodan loppuun asti.

Malmin ajoista on hänelle jäänyt muu-tamia muistoja ja silloin salaisena ker-rottuja tietoja. Omin silmin hän näki, kun venäläinen kone saapui Helsingistä noutamaan Englannista saattaja lääkkei-tä aivohalvauksen rauhanneuvottelujen yhteydessä saaneelle pääministeri A. Hackzellille. Malmilla tuolloin palvellut lentomestari Viktor Törrönen tunsii yllät-täen lääkkeitä hakemaan saapuneen len-täjän, johon hän oli tutustunut vankeus-aikanaan, kun hänet oli pudotettu konei-neen talvisodan aikana Venäjälle. Hyvin kaverit tunsivat toisensa.

Eräs vanhana huhuna kulkenut tieto oli, että radiotiedustelu oli kaapannut venäläisten radiosanoman, jossa Kan-naksen taistelujen kuumimmassa vai-heessa heidän 21. Armeijan komentaja armeijakenraali Gusev olisi ollut yhtey-dessä Leningradiin marsalkka Govoroviin ja pyytänyt lisää 200 hyökkäysvau-nua, koska vastus oli kovempi, kuin luul-tiin. Samalla hän olisi kysynyt: ”Jos tästä nyt tulee rauha, miehitämmekö heti Suo-men?” Tähän Govorov olisi vastannut, ettei lisää panssarivaunuja voi antaa ja Suomi miehitetään vasta, kun olemme vallanneet Berliiniin. Tiedon todenperäi-syyttä ei koskaan ole vahvistettu, mutta Uuno Ali-Junnila sanoo silloin siitä va-kavasti puhutun ja että se olisi ollut poh-jana asekätkennälle.

Rauhan tultua Uunon viimeinen sijoitus oli Hyvinkäällä, josta hän pääsi siviiliin mukanaan liikekannallepanomääräys Uttiin sodan uhatessa. Erityisesti si-viiliin lähetettäessä teroitettiin nopea saapumista Uttiin, jos sodan pelko tulee aiheelliseksi.

Kirja Tarvasjoen veteraanien sotatiestä

Viime sodissamme on kulunut jo 60 vuot-ta. Kautta maan on julkaistu jo monta veteraanikirjaa ja koottu niihin viime sodissa mukana olleista matrikkeliosta. Parhailtaan on naapuripitäjissä monia kirjoja työn alla ja valmistumassa. Tarvasjoellakin on kirjaa suunniteltu jo vuosia. Kaksi vuotta sitten aloin koota sen tekstiosaa varten aineistoa. Olen haas-tatellut useita vielä eläviä viime sotien veteraaneja. Kirjaa varten olen saanut käyttöön 1/JR sotapäiväkirjat, Vieno Nurmen Tarvasjoen komppanian sota-matkasta kirjoittamat muistelmat ja pal-jon muuta Tarvasjoen miesten sota-ai-kaa valottavaa materiaalia.

Tekstiosaa alkaa olla nyt valmis ja vete-raanien tukijaoston talkootyöllä on jo jonkin aikaa kerätty aineistoa matrikke-lia varten. Sota-arkiston avulla on saatu käyttöön sen kantakortit, joista on voitu tallentaa veteraanien sota-aikaiset tie-dot, kuten sotilasarvo, joukko-osastot, tehtävät viime sodissa, taistelupaikat, haavoittumiset ja kunniamerkit. Vete-raanien omaisiin yhteyttä ottamalla ke-rätään parhailtaan lisätietoja henkilösuh-teista, ammattista ja myöhemmistä elä-män vaiheista. Samalla toivomme saa-vamme valokuvan jokaisesta veteraanis-ta.

Matrikkeliin olemme päättäneet ottaa kaikki Tarvasjoella syntyneet ja täältä sotaa lähteneet veteraanit. Lisäksi halu-



Kalle Laaksosen ottava valokuva jatkosodan ensimmäisistä sankarihautajaisista.

aisimme saada siihen ne sotien jälkeen joko siirtoväen tai työn mukana Tarvas-joelle muuttaneet ja täällä veteraanitoi-mintaan osallistuneet sotaveteraanit. Tältä pohjalta koottuun nimiluetteloon, joka on annettu sota-arkistoon, tuli noin 530 nimeä. Aina on mahdollista, että eräiden nimi on jäänyt luettelosta pois. Siksi toivomme, että ne veteraanien omaiset, joiden puoleen ei aineistoa ke-räyksessä käännytä, tarkistaisivat Tar-

vasjoen Osuuspankissa nähtävänä ole-vasta luettelosta onko asianomainen mukana.

Tätä kirjoitettaessa on vielä tekemättä päätös kirjan laajuudesta, painoasusta, painopaikasta ja ilmestymisaikataulus-ta. Vasta näiden päätösten jälkeen voi-daan arvioida kustannukset, etsiä rahoit-tajia ja määrätä kirjan hinta. Pyrkimyksenä on, että kirja voisi ilmestyä ennen ensi kesää. On valitettavaa, että Tarvas-

joellakin vasta näin myöhään on herätty viime sotien tapahtumien tallentamiseen ja omien veteraanien mukana olosta ker-tomiseen. Veteraanikirjan on tarkoitus kertoa jälkipolville niistä miehistä ja naisista, jotka henkensä ja terveytensä alttiiksi antaen ja useat ne menettäen, turvasivat meille isänmaan vapauden ja itsenäisyyden. Vuosien kuluessa on käynyt yhä pienemmäksi niiden veteraanien joukko, jotka itse saavat tuon kirjan näh-dä ja lukea. Heidänkin vuoksi toivoisi kirjan nopeaa ilmestymistä.

Tarvasjoen Sotaveteraanit viettivät 21.10.2001 toimintansa 35-vuotisjuhlaa. Tilaisuus alkoi juhlaumalanpalveluksel-la ja kunniakäynnillä haudoilla. Arvok-kaassa pääjuhlassa Tarvas-Hovissa juh-lapuheen piti Suomen Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja Jaakko Valve. Juh-lassa tuli voimakkaasti esille koko yhteiskunnan kunnioitus ja kiitollisuus vete-raanisukupolvelle. Toisaalta vallitsi huoli ikääntyvän jäsenkunnan terveyden ja kuntoutuksen ylläpitämisestä ja toi-minnan jatkumisesta rivien harvetessa. Siksi toivottiin tukijaostojen laajenemista ja voimistumista veteraanityössä sen kaikilla aloilla. Eräs ensimmäisistä tässä työssä on Tarvasjoella veteraanikirjan valmiiksi saaminen. Yhteistyössä me siinäkin onnistumme.

Kalervo Mäkinen

Seurakunnan syysretki onnistui

Tarvasjoen seurakunnassa on jo vuosien ajan ollut tapana valmistautua tulevaan toimintavuoteen syysseminaarin kautta. Seurakunnan työntekijät ja luottamushenkilöt ovat yleensä laivaseminaarissa paneutuneet yhdessä toimintasuunnitelman ja talousarvion laadintaan. Viime syksynä tämä työ tehtiin Kolarin Ylläk-selle suuntautuneen syysretken aikana. Mukaan retkilinja-autoon mahtui myös muita Lapin ruskaretkelle innostuneita lähtijöitä. Ohessa on osa retkellä mukana olleen kirkkovaltuuston varapuheenjohtaja Maija Vainion laatima hauska matkakertomus.

Retki Kolarin 5–9.09.01

Otin kynän käteeni ja kirjoitella aloin. Palaan taaksepäin päivään keskiviikkoon jolloin matkalaukut pakattiin ja linja-autoon lähdettiin pihaan Seurakuntatalon, Kirkkoherra kutsunut matkaan Äkäslompolon, varmaan Hänen sydämensä vieläkin on seurakunnassa Lapin Kolarin. Siitä sitten matka alkoi ilta kahdeksalta. Autossa kun istuttiin syötiin eväitä, limssaa juotiin, karkkiakin kului annos kuukausien. Kolme kertaa pysähdyimme, juotiin kahvit, eväslaukku tankattiin ja ylimääräiset tyhjennettiin. Siinä se vain yö näin kului ja aamu alkoi sarastaa ja Raitismaja häämöttää. Aamupala odotti, huoneet jaettiin ja matkalaukut purettiin. Päivän retkellä käytiin metsähallituksen Kellokkaassa paikassa niin upeassa.

Tulomatka puoleen väliin päättyi. Auto pysähtyi polttoaine ehkä loppui. Matka jatkui kävelten, osa pikkupussiin pääsi, jonka kuski apuun hälytti. Päivälisen syötyämme Kappeliin me kiurhimme, jossa kaikui Lapin laulut kauneimmat todella hienot upeat... Joku vielä ilta myöhään lähti Käärmeoopperaan, toiset jäivät iltapalaa nauttimaan. Koitti aamu perjantain, aamupalan jälkeen oli kiire lähtöön Kolarin ja Pajalaan. Vanha Kirkko katsottiin ja kukkavihko laskettiin LapinsodanSankareille. Seurakuntakodissa esittely lyhyt, kahvit runsain leipäin kera nautittiin. Kiire oli Pajalaan Lestadiuksen museoon ja Seurakuntakodille jossa kuntaa esiteltiin, kahvia taas nautittiin, linnun kera virsi veisattiin



Näkymä Yllästunturilta pohjoiseen, Pallastunturien suuntaan.



Lähtötunnelmissä Äkäslompolossa, Raitismajan portaikolla.

ja Kirkkoa katselimme jota oli isännöinyt meidän Simommekin.

Kova kiire oli sieltä ruukin kartanoon luontopolku odotti meistä useaa, jonka piti olla lyhyt ja hyvä maastoinen. Meikälainen kuitenkin meinas vallan nääntyä polvet kun kipeät ja pumppu liian vikkellä. Vaatteita kun vähensin, Kirkkoherra sauvan antoi ja vielä vähän

puolikoita söin, taas alkoi matkan teko luistaa Lappeen kosken rannalla kumiveneet odotti koskenlaskijoita. Makkaroita paistettiin ja nuotiokahvit nautittiin. Lautalla vielä laskettiin Lappeenloman maisemiin, jossa Linja-auto odotti.

Maija Vainio



Nuotiotulilla Tornionjoen rannalla Lappeassa.

Piispa kävi ”taas” kylässä



Piispa Ilkka Kantola esikuntineen (asesori Matti Taatila ja lääninrovasti Erkki Marttinen) kävi tarkastamassa Tarvasjoen seurakunnan toiminnan taaksejäneiltä kymmeneltä vuodelta. Kaikki havaittiin hoidetun asiallisesti ja seurakunta sai kiitosta. Sekä viranhaltijat että luottamushenkilöt olivat hoitaneet oman tontinsa hyvin.

Erityisesti piispa kiinnitti huomiota aktiiviseen messuelämään eli kirkonkäyntiin. Hän piti hyvänä sitä, että niin monet osallistuvat myös esim. joulujän ja pääsiäisajan hartauksien ja kuvaelmajumalanpalvelusten valmisteluun. Myös yhteisvastuukeräyksen ja lähetyksen keräystuotto on Tarvasjoella keskimääräistä suurempi.

Nykyisen kirkkoherran toivomuksena oli luonnollisesti se, että seurakunta ei hänen aikanaan lähtisi kulkemaan ”huonompaan” suuntaan. Perinteet voittavat – näin koettiin onnistuneen tarkastuksen aikana.

Perinteisen ohjelman ohella piispa osallistui mm. kahteen seminaariin. Yli-Tuomarilassa hänen lisäkseen Euro-ajasta oli puhumassa johtaja Esko Ollila. Yrittäjät olivat puheenjohtajansa Jari Laineen johdolla ansiokkaasti mukana järjestämässä tilaisuutta.

Tarvashovi kokoontui urheiluväki pohtimaan perheen ja urheilun suhdetta. Piispan ohella puheenvuoroja käyttivät valmennuspäälliköt Kari Kauppila ja Jukka Koivu sekä NHL -pelaaja Mikko Eloranta. Äidin näkökulmasta puhui Leena Teräsvasara.

Diakonissa tuli taloon

Nurmisen Anna-Kaisa on jäänyt virkavapaalle ja nyt onkin loistava aika tuoda esille uusi diakoniatyöntekijämme Salme Vauranoja-Ääri.

1. Milloin aloitit työsi täällä?

– Olen aloittanut marraskuun alussa Tarvasjoella. Toimenkuvaani kuuluu myös työ Marttilan seurakunnassa. Vaikka olen auranmaalainen, nämä seurakunnat ovat kuitenkin minulle vieraita.

2. Miten alku on mennyt?

– Ensimmäinen kuukausi on kulunut tutustuessa ”talon tapoihin” ja niitähän on paljon ja molemmissa erilaisia. Ilman kalenteria, joka tahtoo välillä käydä

pieneksi, tästä ei selviytyisi. On paljon asioita, jotka paikallisille ovat itsestään selviä, mutta minulle täysin outoja.

3. Mitä diakoniaa työ mielestäsi on?

– Ihmisen ilossa ja surussa rinnalla kulkemista, tukemista sekä omien voimavarojen ja jaksamisen löytämistä. Se on myös Jumalan välittämisen välittämistä ihmiselle. Minä olen Sinun käytettävissä kun haluat omia tuntojasi jonkun toisen kanssa jakaa. Mutta en tiedä kuka sinä olet ellet ota rohkeasti yhteyttä.

4. Mitä toivot ensi vuodelta?

– Toivon tulevan vuoden tuovan toimenkuvan selkiytymistä ajankäyttö suhteen näiden seurakuntien kesken.

5. Mihin aikasi sitten kuluu?

– Vahemmanväen kerhot, perhekerho Marttilassa, Keva kerho, Diakoniaseura, Kotikäynnit, Laitosvierailut...

– Ihmisen kohtaaminen: Aineellinen ja henkinen kipu, yksinäisyys, sairaudet, luopumiset, epävarmuus, työttömyys, uupuminen...

6. Mitä joulun on?

– Joulun on seurakunnassa monien erilaisten ”puuhien” aikaa. Kuitenkin toivon sinullekin jouluna hiljaisuuden, ilon, rauhan ja pelkäämättömyyden kokemista.

Salmelle voimia ja Jumalan siunausta työhön toivottaa koko seurakunnan väki.



Seurakunnan kalenteri myynnissä

Tarvasjoen seurakunnassa on laadittu järjestyksessään toinen kalenteri, jonka kuva-aiheet liittyvät läheisesti seurakunnan vuosittaiseen elämään. Kuvat ovat Pentti Kempin ottamia ja Alli Koskiranta on etsinyt virsikirjasta jokaiseen kuvaan sopivan säkeen. Kalenterin kokoamisesta on vastannut Tarja Kemppi ja kirkkoherrakin on oman kortensa kehoon kantanut.

Kalenteri on erinomainen lahja monelle sellaisellekin, joka jo on Tarvasjoelta muualle muuttanut. Toivottavasti kalenteri nähdään mahdollisimman monen tarvasjokisen kodin seinällä muistuttamassa oman seurakuntamme elämästä, erityisesti siitä punaisella värillä merkitystä päivästä, jolloin seurakunta kokoontuu messun viettoon kauniiseen kotikirkkoon.



Tervetuloa hiljentymään ja ottamaan vastaan joulusanoma kotikirkossa

Seurakunta, työntekijät ja luottamushenkilöt toivottavat kaikille tarvasjokisille rauhallista joulua. Saakoon Vapahtajan syntymäjuhla jälleen hiljentää meidän sisimpämme kaikkein olennaisimpien asioiden ääreen. Kirkossa meillä on tilaisuudet aattona ja 1. ja 2. joulupäivänä seuraavasti:

Jouluaatto

klo 15 aattohartaus

klo 22 jouluyön messu

Jouluaamu

klo 8 jouluaamun

jumalanpalvelus

Tapaninpäivä

klo 10 messu



LAPSUUTENI PESTALOZZIKYLÄSSÄ

Esipuhe

Jokin aika sitten sain toimittaja Mäkisel-tä suunnilleen seuraavansisältöisen puhelun: ”Kirjoittaisitteko Tarvas-kotiseutulehteen elämänvaiheistanne. Olen kuulut, että osan lapsuudestanne olette viettänyt täällä Tarvasjoella ja osan jopa niinkin kaukana kuin Sveitsissä, Pestalozzikylässä.” Lupasin harkita asiaa. Hän joutui palaamaan asiaan muutamankin kerran ennen kuin ryhdyin kirjoitustöihin. Lyhyt esittely lienee paikallaan. Olen Kari Anttila ja syntymäpaikakseni kirkonkirjoihin on merkitty Turku. Isäni Tyko Einarin koti oli Suitsulan Nummenpäässä, jossa hänen vanhempansa Oskari ja Manta viljelivät maata ja piti-vät karjaa. Äitini Maire Kyllikki Heino-sen isäni oli löytänyt Liedonperästä. Näin ollen juureni ovat vahvasti Tarvasjoella. Äitini kuoli ollessani hyvin pieni niin pieni ettei minulle ole jäänyt mitään muistikuvaa hänestä. Hänen kuoleman-sa jälkeen olin isovanhempieni hoivissa Nummenpäässä kunnes isäni meni muu-taman vuoden kuluttua uusiin naimisiin. Tästä avioliitosta syntyi tytär Ulla Kaarina, sisarpuoleni syys. Isämme kaatui aivan jatkosodan loppuvaiheissa juhan-nuksena 1944. Jääimme molemmat sisareni ja minä Helvi-äidin hoiviin. Kotimme sijaitsi tuolloin Askalan voimalai-toksella isäni toimiessa ennen sotaan läh-töään siellä koneenhoitajana. Askalan kodista jouduimme muuttamaan melko pian isämme kaaduttua Paimion Vistalle Helvi-äidin äidin kotiin. Täällä elämämme vähitellen vakiintui. Sukselan kansakoulussa aloittamani koulunkäynti jat-kui sitten Vistan kansakoulussa.

Pestalozzikylä

”Rakentakaamme maailma, jossa lapset voisivat elää”, tällä viestillä kutsui sveitsiläinen filosofi ja humanisti Walter Robert Corti elokuussa 1944 ”du” (”sinä”)-nimisessä sveitsiläisessä aikakauslehdessä rakentamaan lapsikylää. Tämän ajatuksen hän oli saanut matkustaessaan hieman aiemmin Ranskassa Marseilles-sa, jossa hän oli nähnyt lasten asuvan sodan raunioittamissa kellareissa. Kutsu kuultiin ja se sai laajaa vastakaikua. Näyt-ti siltä, että koko Sveitsin kansa oli aja-tuksen takana. Aloitettiin talkoot kerää-mällä vapaaehtoisjoukko, joka aloitti rakennustyöt Trogenin kunnan lahjoitta-malla maa-alueella. Kansalaiset, koulut, kaupungit, yritykset, Sveitsin valtio ja kummijärjestöt ahkeroivat. Myytiin leppäkertumerkkejä (leppäkertusta tuli kylän symboli) painettiin leppäkertuliinoja, tehtiin vuodevaatteita ja valmistettiin huonekaluja. Kerättiin vaatteita, astioita, koulutarvikkeita, leluja, urheiluväli-nejä, kaikkea mitä kylän toimintaan tarvittiin, mutta ennen kaikkea rahaa. Kylä sai nimen Pestalozzi sveitsiläisen kasvatuspäädagogin Johann Heinrich Pestalozzin mukaan.

Ensimmäisten talojen valmistuessa jo v. 1946 niihin pääsi muuttamaan ensimmäiset lapset sodan runtelemaasta Euroopasta. Lähes koko kylän henkilökunta koostui vapaaehtoisista. Keittiö-, toimisto-, pesula- ja huoltohenkilökunnan keskuudessa nähtiin kuuluisuuksia, urheilijoita, näyttelijöitä jopa poliitikkoja, ympäri maailmaa. Näin he halusivat kantaa oman kortensa kekoon.

Kylä sijoittui Sveitsin koillisnurkkaan rauhoittavaan appenzelleriläiseen mäki-maastoon Appenzellin kantonin Trogenin kunnassa sijaitsevalle kauniille rin-teelle, joka sijaitsee n. 1000 m korkeudella ja josta selkeällä säällä näkee Bodinjärvelle ja aina sen vastarannalle Saksaan asti (kylän etäisyys järvestä n. 10 km suoraan etelään). Toki kyllä kylään Alpitkin näkyivät. Idässä lumihuippuiset Itävallan Alpit sekä kylän eteläpuolella sijaitsevasta Hohe Buche-kukkulalta 2500 m kohoava Säntis alppijonoineen.

Kaikki uudisrakennukset rakennettiin appenzelleriläiseen tyyliin, joten ne sopivat arkkitehtonisesti hyvin ympäristöönsä. Suomalaislasten saapuessa kylään v. 1948 oli valmiina lasten asuttavaksi tarkoitettuja taloja 11 sekä uusi keskuskeittiö-huoltorakennus. Lisäksi kylän toimistot ja varasto oli sijoitettu kylään kuuluvaan vanhempaan maalais-taloon ”Grund”. Toinen vastaavanlainen talo, ”Schläpfer”, palveli varastotilana ja yhteisten tilaisuuksiemme kokoontu-mispaikkana. Siellä saimme nauttia lapsikylän oman teatterin monista esityk-sistä, näytelmistä joulukuvaelmiin asti. Lisäksi kylään kuului vanha asuinrakennus ”Nagelhaus”, joka palveli kylän johtajan asuntona.

Kuvasta, joka on 70-luvulta ja johon on tullut joitakin rakennuksia lisää v. 1948 jälkeen, nähdään rakennusten sijainti kylässä. Toinen kuva puolestaan esittää suomalaislasten kotia, joka ristittiin Jukolaksi. Jukolan keskiosassa on pääsisäänkäynti, jonka oikealla puolella ikkunarivien takana sijaitsivat opettajien ja lasten asuinhuoneet ja niiden alla kellarissa isompi huone, joka aluksi palveli koko kylän musiikkiluokkana ja myöhemmin puutyöluokkana. Rakennuksen vasemmassa osassa, jonka harja on kohtisuorassa asuinosaan harjaa vastaan, sijaitsivat ensimmäisen kerroksen ruokasali ja keittiö, toisen kerroksen luokka-huone ja kellarikerroksen peseytymistilat ja keskuslämmityksen pannuhuone.

Jukolan on kalustanut Schaffhausenin kaupunki. Sveitsin tulli- ja postivirkailijat olivat meidän kummejamme. Sotaorpolapset lopuivat Suomesta aikanaan mutta sinne saapui muun muassa huostaan otettuja lapsia niin, että Jukola säilyi suomalaislasten kotina aina vuoteen 1996 asti, jolloin sen käyttötarkoitus muuttui. Kylä toimi säätioperiaatteella. Alkuvuosina Suomi ei osallistunut Jukolan ylläpitokustannuksiin ollenkaan. Vasta myöhemmin Jukolaan lapsia lähettä-neet kunnat maksoivat näistä lapsista saman korvauksen kuin Suomessakin vastaavasti sijoitusperheelle.



Matka Pestalozzikylään

Ennen yhteisen matkan alkua kokoonnuimme Helsinkiin 18.5.1948 matkaan liittyviä muodollisuuksia varten. Ryhmämme käsitti: tulevat ”vanhempamme” Pentti ja Eila Taavitsainen, joita saimme ja myös aloimme kutsua isäksi ja äidiksi, sekä heidän kaksi pientä poikaansa, tuleva opettajamme Eila Iso-moisio sekä me 18 sotaorpolasta, 8 tyttöä ja 10 poikaa, iältämme 8...13 vuotta. Meitä matkaan lähteviä oli kaikkiaan siis 23.

Viimein koitti lähtöpäivä. Iltapäivällä parijonossa kävelimme majapaikastamme Helsingin rautatieasemalle matkailukujamme kantaen ja nousimme Turun junaan. Otettuamme junassa paik-kamme ja kotvan odottelun jälkeen juna nytkähti liikkeelle. Pitkä matkamme kohti Sveitsiä alkoi. Matka alkoi rauhallisesti. Lähestyimme Porkkalan aluetta, Suomen silloista pisintä ”tunnelia”, joka oli jouduttu vuokraamaan venäläisille jatkosodan rauhansopimusehtojen mu-



kaan. Ennen tälle alueelle pääsyä junaan vaihdettiin venäläinen veturi ja vaunujen ikkunat peitettiin ulkoapäin luukuilla niin, että vaunuista ei nähty ulos. Siitä lempinimi ”tunneli”. Näiden valmistelujen jälkeen juna nytkähti jälleen liikkeelle. Vähän ajan kuluttua yhtäkkiä vaunu heilahti, alkoi kuulua voimakas sihinä jarruista ja vauhti alkoi hidastua. Pikapuoliin ilmestyi konduktööri vau-nuostoomme ja vilkaistuaan sen punaista kahvaa esitti tiukkasävyisen kysymyksen.

”Kuka on vetänyt hätäjarrusta?”

Pohjoisesta kotoisin oleva tummatuk-kainen poika, joka oli toista kertaa elämässään junassa, vastasi pelonsekaisella äänellä

”Minä vedin kun nuo kaverit eivät uskoneet, että uskaltaisin.”

”Isämme” kerottua keitä olimme ja mihin olimme matkalla rauhoittui konduktööri ja virkkoi, ”jaaha, jaaha, ollaanpas sitten aivan hiljaa. Ryssät luulee, että heidän veturissa on jällen jotain vikaa. Hetken päästä olemme Porkkalan alueelta pois ja junaan vaihdetaan jälleen suomalainen veturi sekä hätäjarru voidaan vapauttaa.”

Tämän jälkeen matkamme jatkui on-gelmitta ja illalla saavuimme Turun sata-

Toukokuun 23. päivän iltana saavuimme Sveitsin puolelle Baseliin, jossa yövyimme. Olimme lähes perillä. Matkamme oli sujunut alkukangertelusta huolimatta hienosti. Tai ei sentään ihan. Ennen Baseliin saapumista Saksan tullissa isän ja äidin passit varastettiin. He saivat sentään jatkaa matkaa kanssamme – on-neksi. Samaisen pysähdyksen yhteydessä minulta puolestani jäi huomaamatta vasemman käteni etusormi paksun vaun-un ulko-oven väliin sen sulkeutuessa automaattisesti junan lähtiessä liikkeelle. Baseliissa majapaikassamme sain siihen ensiavun eikä siihen sattunut yhtään ja irronneen kynnen tilalle kasvoi aika-naan uusi ehompi kynsi.

Seuraavana päivänä, joka oli touko-kuun 24., matkamme jatkui junalla St Galleniin ja sieltä kymmenisen kilometriä Trogener-Bahnli 11ä, ratikalla, Trogeniin, jonne saavuimme puolenpäivän tienoissa. Vastaanottajien kera lyhyt kävely matka Pestalozzikylään ja tulevaan kotiimme taitui nopeasti. Kylän kaikki kansallisuudet, italialaiset, itävaltalaiset, kreikkalaiset, puolalaiset, ranskalaiset, saksalaiset ja unkarilaiset olivat teiden varsilla toivottamassa meidät tervetulleiksi ja saattaen meidät näin uuteen kotiimme Suomi-taloon, joka, kuten jo aikaisemmin mainitsin, sitten myöhemmin ristittiin Jukolaksi. Matkamme kesti siis kaikkiaan melko tarkkaan neljä (4!) vuorokautta. Nykyisin lentäen sama taival taittuu runsaassa puolessa päivässä.

Elämää Pestalozzikylässä

Sopeutuminen uuteen kotiimme tapahtui varsin nopeasti ja helposti. Kukaan ei tainnut pahemmin tuntea koti-ikävääkään. Olimme yksi iso perhe, isä, äiti sekä sisaria ja veljiä suuri joukko. Helposti omaksuimme myös kotimme järjestysäännöt vanhempiemme ja opettajamme opastuksella. Päiväjärjestys oli heti alusta pitäen suunnilleen seuraavanlainen. Aamulla seitsemältä herätys, puoli kahdeksalta aamupala ja kahdeksalta alkoi teoriaopetus omassa luokkahuoneessa oman opettajamme johdolla. Kello kahdeltatoista alkoi lounastauko, johon liittyi ns. hiljainen tunti, jona aikana kaikkien tuli olla hiljaa huoneissaan koulutehtäviään tehden, lukien tai lepäillen. Iltapäivällä klo kaksi alkoi kansainväli-sen käytännön aineiden opetus. Kuudelta oli päivällinen ja sen jälkeen vapaa-aikaa iltayhdeksään, hiljaisuuteen asti.

Teoriaopetuksessa jatkui Suomessa keskeytynyt kansakoulumme. Kansainvälistä opetusta varten olimme jaetut ikämme mukaisiin ryhmiin ja opetus annettiin kylän eri taloissa. Oppiaineina oli mm. saksan kieli, joka oli valittu kylän viralliseksi kieleksi saksankielisessä osassa Sveitsiä kun olimme, taideaineita (musiikki, maalaus, saven muovaus) käden taitoja kehittäviä aineita (puu-, metalli-, nahka- ja pahvityöt sekä lennokkien rakennus) ja voimistelu. Myöhemmin oppiaineita lisättiin yhteiskuntaopilla, ranskan ja englannin kielillä sekä ruuanvalmistustunneilla myös pojille.

Jukola ja sen sauna. Taustalla naapurikunta Speicher.

maan. Elämämme ensimmäisten tullimuodollisuuksien, joista vanhassa passissani on leima ”Lähtenyt 20. – V. – 1948”, jälkeen nousimme illalla silloiseen ruotsinlaivaan, s/s Nordstjärnan ´iin, joka oli hieman eri kokoluokan alus kuin nykyiset ruotsinlaivat. Yöllinen matkamme meren yli sujui rauhallisesti nukkessamme ja aamulla saavuimme Ruotsin pääkaupunkiin Tukholmaan.

Illalla matkamme jatkui junalla Etelä-Ruotsin halki Malmöön, josta aamulla Juutinrauman yli Kööpenhaminaan ja edelleen Iso- ja Vähä-Beltin yli Tanskan halki kohti Saksaa. Tullimuodollisuudet miehitetyn Saksan rajalla olivat tiukat. Niiden jälkeen matkamme jatkui sodan tuhoista kärsineen Saksan läpi. Matkamme varrelle osuneet kaupungit Hampuri, Hannover, Kassel, Frankfurt olivat pahoin raunioina. Joka kerta junamme pysähtyessä radan varteen kertyi aina joukko lapsia kerjuulle.

Kansakoulun viidennen luokan ja jatkokoulukien jälkeen aloitin opinnot kylämme perustetussa sveitsiläisessä saksankielisessä Sekundarschulessa, joka oli kolmevuotinen ja jonka opettaja oli sveitsiläinen ja oppilaat meidän lisäksi, Italiasta, Itävallasta, Ranskasta, Saksasta ja Sveitsistä (musiikinopettajamme tytär). Opetus jatkui samantyyllisenä kuin aikaisemminkin eli teoriatunnit aamupäivisin ja käytännön tunnit iltapäivisin. Pyrkinessäni sitten myöhemmin v 1958 Tampereen teknilliseen opistoon sähkölaitoslinjalle tämä Sveitsissä käyty koulu katsottiin vastaavan keskikouluamme koska minut hyväksyttiin sinne oppilaaksi.

Me aloimme julkaista myös omaa Freundschaft-(Ystävyys-)nimistä lehteä, jonka toimituksen toimikunta muodostui ”perheenisien” neuvostosta sekä kunkin kansallisuuden yhdestä lapsijäsenestä. Sain kunnian olla lehden ensimmäisen toimituksen toimikunnassa jäsenenä. Lehti ilmestyi neljä kertaa vuodessa. Jokainen kansallisuus laati toimituksen toimikunnan kulloinkin päättämän teeman mukaisen kirjoituksen omalla äidinkielellään sekä saksankielisen käännöksen siitä. Lisäksi siinä julkaistiin otteita kylän kronikasta, aikakirjasta. Lehden ladontaa varten olimme saaneet lahjoituksena metallikirjasimia paikallisesta kirjapainosta, jotka ladoimme kirjain kirjaimelta laaditun tekstin mukaan. Ladonta kuului yleensä meidän lapsijäsenten tehtäviin. Kyseinen puuha oli mielenkiintoista mutta melko lailla aikaa vievää. Koska ladonta valmistui peilikirjoituksena se oli tarkastettava peilin avulla. Kaikesta huolellisuudesta huolimatta nauroi painovirhepaholainen peilin takana. Lehden kuvitus tehtiin kirkkimatosta piirrosten mukaan leikattuja kohopainolaattoja käyttäen.

Tähän haluan vielä kertoa lyhyen episodin puolalais- ja unkarilaislasten kohdalta. Rautaesiripun sulkeuduttua he eivät enää saaneet palata takaisin kylämme kotimaahansa suuntautuneen lomamatkan jälkeen. Heidän tilalleen otettiin lapsia Englannista ja Sveitsistä.

Vapaa-ajan viettoa

Kanssakäyminen muiden kansallisuuksien kanssa lisääntyi kielitaidon karttuessa. Kanssakäymistä lisättiin mm. siten, että joka maanantai yhden kansallisuuden lapset hajaantuivat iltaruokailua varten muiden lasten koteihin. Ennalta määrätty ”emännät” ja ”isännät” huolehtivat yhdessäoloajan vieraiden viihtymisestä päivällisen jälkeen.

Vapaa-ajan, jota ei viikolla paljoakaan ollut ja lauantaisinkin oli oppitunnit aamupäivisin ja iltapäivä kului kotimme yleisten tilojen hieman perusteellisemman siivouksen parissa, vietto kohdistui lähinnä sunnuntaipäiviin. Kesällä uitiin ja harrastettiin muita urheilulajeja Kauriilla ilmoilla retkeiltiin jalan lähiympäristössä mm. Hohe Buchelle ja Gäbrisille, joka on Hohe Buchea hieman korkeampi ja sitä kauempaan sijaitseva kukkula, kävimme varsin usein ja perillä saimme janoamme Süssmostia, joka oli erittäin maukas hiilihappopitoinen omenajuoma. Kummaltakin oli mahtavat näkymät Säntisin alppijonolle ja Bodenjärvelle.

Talvisin lumiolosuhteitten salliessa olimme hyvin paljon suksilla, hiihtelemässä ja mäkiä lasketellessa. Lumipeite saatiin yleensä joulukuun lopulla ja hiihtokautta kesti helmikuun loppuun. Talvet olivat Suomen talviin verrattuna leutoja. Alin lämpötila -10° esiintyi yhtenä aamuna niinä viiden talven aikana, jotka siellä olin. Aurinko lämmitti ilman niin, että yön pikku pakkasen jälkeen päivällä lämpötila oli plussan puolella. Muutaman kerran talvessa öisin alkanut föhn-tuuli aiheutti innokkaille hiihtäjille ikävän yllätyksen. Aamulla lumi olin lähes kokonaan sulanut pois. Seuraavalla viikolla saatiin yleensä uusi lumipeite.

Isämme urheilusuhteilla (hän oli aka-

teemisten yhdistetyn Suomen mestari) saimme käyttööme Esko Järvisen sukustehtaan lahjoittamat murtomaasukset. Sponsorisopimuksia emme sentään joutuneet tekemään. Muilla kansallisuuksilla oli sitten sen ajan lasketelusuksia, joita oli saatu kylään lahjoituksina eri tahoilta. Niissä käytettiin mäkisuksien vaijerisiteitä, jotka eivät kaatumistapauksessa laennet auki vaan yleensä kaatumisen seurauksena oli jalan murtuminen. Kipsattuja jalkoja alkoi esiintyä talven mittaan yhdellä jos toisella etelämaalaisella lapsella, jotka vasta täällä näkivät elämänsä ensimmäiset lumet. Osittain tästä syystä kylän ilmoitustaululle ilmestyi kyltti, jossa sanottiin koska ei saa hiihtää, koska saa hiihtää aikuisen seurassa ja koska hiihtäminen on vapaasti sallittu. Meitä suomalaisia tällainen holhoaminen hieman närkästytti. Tottahan me nyt tiesimme koska voi mennä turvalliseen hiihtämään!

Isämme toimesta aloitettiin kylän talviolympialaiset. Lajeina oli murtomaahiihto, mäenlasku (runsaan 20 m hyppyrin), slalom eli pujottelu ja syöksylasku (Hohe Buchelta alas, jossa vauhti ei sentään noussut tv:ssä nähtyihin syöksylaskunopeuksiin, mutta lasku oli varsin pitkä, toista kilometriä, siitä jopa nautti!) Sanomattakin on selvää ketkä ensipalkintoja voittivat, suomalaiset.



Jukolan ensimmäiset asukkaat vuonna 1948. Takarivissä vasemmalla opettajamme Eila Isoimoiso, takarivissä keskellä tekstin kirjoittaja ja oikealla uudet ”vanhempamme” Eila ja Pentti Taavitsainen, jolla sylissä heidän nuorempi poikansa Matti. Kuvasta puuttuu kolme poikaa.

Lomien vietoista

Kesälomista joka toisen (kahden vuoden välein pääsimme Suomessa käymään) ja jokaisen pääsiäisloman vietimme sveitsiläisessä perheessä saksan kielen käytännön taidon oppimiseksi. Kun kerran suomea et voinut puhua niin kyllähän se saksan kieli alkoi sujua jopa niin hyvin, että lomalta palattuamme keskusteluun kavereiden kanssa luiskahteli saksankielisiä sanoja.

Ensimmäinen lomani sveitsiläisessä perheessä vietin pääsiäisenä 1949 auto-orkorjaamon omistajan Herra Binderin luona St. Gallenissa siis varsin lähellä Trogenia ja Pestalozzikylää. Isäntäväkeni näki varsin paljon vaivaa viihtymisekseni. Yhtenä viikonloppuna kävimme Schaffhausenissa Reinin putouksilla, joka on Koillis-Sveitsin kuuluisimpia nähtävyyksiä ja toisena viikonloppuna Reininlaaksossa. Lisäksi eräänä iltana he veivät minut kaupunkiin vastikään tulleen sirkus Knien mielenkiintoiseen esitykseen. Arkipäivinä herra Binder otti minut mukaansa autokorjaamolle antaen siellä pienen tehtävän. Asiakkaiden tullessa tankkaamaan autonsa tehtävänä oli pestä auton tuulilasi. Tästä pikku palveluksesta sain lähes joka kerta juomarahaa, muutamia kymmeniä rappenia (frangin sadasosia), _ frangia tai jopa kokonaisen frangin. Aina iltaisin herra Binder kysyi minulta: ”No Kari paljonkos tänään ansaitsit?” Kun vastasin: ”7 frangia ja 80 rappenia.” niin hän antoi 2 frangia ja 20 rappenia lisää sanoen: ”Nyt summa näyttää hieman mukavammalta”. Näin kului kaksiviikkoinen pääsiäisloma varsin nopeasti.

Lisäämällä lomatieneisiin säästämäni kylästä saadut taskurahat pystyin osta-

maan ensimmäisenä suomalaisista ihan ikioman rannekellon. Kellon hinta tuolloin oli 85,- Sfr, joka nykymarkoiksi muutettuna olisi n. 680,- FIM. Vieterive-toiseksi kelloksi varsin arvokas siis mutta siihen aikaan kellot olivat hieman eri hintatasossa kuin nykyään.

Seuraavaa kesälomaa, joka alkoi Sveitsiläisen käytännön mukaan vasta kesäkuun lopulla eli noin kuukautta myöhemmin kuin Suomessa, varten löytyi ystävällinen perhe Hauser Langwiesenin kylästä Reinin varrelta läheltä Schaffhausenia. Herra ja rouva Hauser oli lapsen pariskunta mutta aivan naapurissa asui rouvan veli perheineen ja heillä oli Charles-niminen poika, joka oli lähes saman ikäinen kuin minä, joten hänestä ja erästä toisesta naapurin pojasta sain mukavat kaverit. Tämäkin lomaperhe näki kovasti vaivaa, jotta olisin viihtynyt. Varsin usein Tante-Maria (täti-Maria, jolla nimellä sain häntä kutsua) vei minut junalla muutaman kilometrin päässä sijaitsevaan Schaffhausenin kaupunkiin Rein-jokeen paaluun aidattuun ´mauimalaan´ uimaan. Uinnin jälkeen hän tarjosi joka kerta maittavan jäätelöpöydän. Toki lomaperheeni asunnon, josta oli matkaa Reinille parisensataa metriä, kohdalla oli uinti myös mahdollista. Siipiraslaivan tuloa odotettiin aina jännittyneenä. Sen tullessa kohdalle kiireesti

Jos meitä pyydettiin tekemään pieni palvelus esim. auttamaan keittiöhenkilökuntaa keräämään ruokailuastiat aterian päätteeksi hänellä oli tapana sanoa: ”Sinun ei pidä tehdä vaan sinä saat tehdä!” Aikaamme kulutimme päivisin kaupungilla käyden poiketen usein myös lähellä sijaitsevilla tutuiksi käyneillä Reinin putouksilla. Sadepäivinä aika kului ajanvietepelien parissa. Oppilaiden kanssa emme olleet juurikaan tekemisissä heidän tiukan koulutusohjelman vuoksi. Eräänä viikonloppuna herra Beck järjesti meidän kesken ampumakilpailut Wilhelm Tellin kotimaassa kun olimme. Aseena oli ”penniläisiä” ampuva 4 mm cal. pienoiskivääri. Aluksi hän opetti miten tulee tähdätä ja kehotti kiinnittämään huomiota laukaisuun, jonka tuli tapahtua rauhallisesti puristaen eikä nykäisten. Ammuimme kukin 10 laukausta ja kuinka ollakaan olin onnekkain ja sautin voittamaan elämäni ensimmäisen ampumakilpailun, josta palkinnoksi sain suklaalevyn (eipä omena ole tainnut pudota kovin kauaksi puusta, sillä isänihan oli hyvä ampuja, josta osoituksena useat palkintolusikat). Asuinhuoneemme oppilaskodissa oli aivan ylimmässä kerroksessa, jonne aina iltaisin klo 9:00 alkoi kuulua Munot ´in kellon soitto. Munot on vanha Schaffhausenin kaupunkikuvaa hallitseva linna. Kellon ääni oli hieman soinniton ikään kuin siinä olisi halkeama. Herra Beck kertoi siihen syyksi seuraavanlaisen tarinan: ”Aikoinaan hyvin kauan sitten kellon soittaja oli eräänä tanssiaisiltana nähnyt rakastettunsa toisen miehen käsivarsilla. Tästä vihastuneena hän soitti linnankelloa niin, että siihen tuli pore.” Mene ja tiedä pitäneekö tuo paikkansa.

Jukolan sauna

Aikoinaan sanottiin, että suomalainen tekee ensin saunan ja sitten asunnon. No meillä oli asunto ensin ja aluksi ei tietoaakaan saunasta. Jonkin ajan kuluttua Suomen sosiaaliministeriö lahjoitti Pestalozzikylälle hirsisaunan puuosat. Se varastoitiin kirjoituksen alussa mainittuun vanhaan varastorakennukseen Schläpferiin useammaksi vuodeksi. Näytti siltä, että saunan pystytykseen ei löydy varoja. Tänä aikana talonvanhempamme olivat vaihtuneet Eljas ja Lyyli Pikkaraiseen. Isä Eljas oli innokas saunoja. Usein hän kysyi herra Billiltä, kylämme johtajalta, että koskahan se sauna oikein pystytetään? Keväällä 1952 järjestettiin kylässämme eri kansallisuuksien välillä lumiveistoskilpailu. Me suomalaiset päätimme tehdä sauna-aiheisen veistoksen saunan lauteilla istuvine kylpijööneen. Kuinka ollakaan me voitimme kilpailun ja palkinnoksi saamamme 50 Sfr panimme saunan pystytyskassan pesämunaksi. Mahdollisesti sen seurauksena herra Bill sai kylän asioista päättävät henkilöt höllettämään rahapussin nyörejä niin, että perustustyöt saatiin aloittaa seuraavana syksynä. Me suomalaiset pojat ja työtökkin kaivoimme perustuskuopan loivaan rinteeseen Jukolan lähelle. Sveitsiläiset rakennusmiehet viimeistelivät perustuskuopan ja tekivät betonilaudoituksen. Valutyö tehtiin yhteisvoimin heidän valvonnassa. Helmikuussa saapui Suomesta kaksi kirvesmiestä kokoamaan hirsikehikon. Luonnollisesti me olimme vapaa-ajan puitteissa mukana kantaen ja nostaen hirsiiä paikoilleen heidän ohjeitten mukaan. Niinpä kauan odotettu sauna oli sitten lopulta valmis maaliskuun alkupäivinä v. 1953. Kaksi kertaa ehdin siinä kylpeä ennen kuin meidän kolmen vanhimman lapsen Riitan, Paavon ja minun paluumatka Suomeen alkoi. Viisi Pestalozzikylässä vietettyä vuotta oli tullut täyteen. Näistä ilmaisista vuosista saamme olla kiitollinen Sveitsin valtiolle.

Mainittakoon lopuksi, että kyseinen sauna, Jukolan sauna kun oli, oli vähällä palaa eräänä jouluna. Onneksi palo havaittiin ajoissa. Vain löylyhuone ehti hie-

Elämänvaiheeni Pestalozzikylän jälkeen

Palasin Helvi-äidin hoiviin Paimion Vistalle. Lounais-Suomen Sähkö Oy:lle pääsin sähkömiehen oppiin, jonka jälkeen suoritin asepalvelukseni Riihimäellä Viestirykmentissä käyden Viestikoulun aliupseerikurssin. Vapauduttuani armeijasta 1958 pyrin Tampereen Teknilliseen Opistoon sähkölaitoslinjalle, josta valmistuin sähköinsinööriksi 1962. Sähköyhtiöltä sain kahden vuoden työrupeaman, johon sisältyi mm. Juntolan vesivoimalaitoksen saneeraus, joka oli juuri valmistuneelle erittäin hyvä ja mielenkiintoinen työkokemus. V. 1964 elokuussa siirryin Finnish Chemicals Oy:n, jota tuohon aikaan myös Äetsän klooritehtaaksi kutsuttiin, palvelukseen. Siellä Sveitsissä hankkimani saksan kielen taito oli suureksi hyödyksi. Uusi työnantajani valmisti kemiallisen puunjalostusteollisuuden peruskemikaaleja, klooria ja natronliperä sekä hieman myöhemmin natriumkloraaattia. Näitä kaikkia tarvittiin sellun valkaisuun. Lisäksi vesilaitokset käyttivät klooria veden desinfiointiin. Tuotteiden valmistus tapahtui elektrolyysiprosesseissa, joihin tarvittava tasavirta saatiin suurista tasasuuntaajalaitoksista. Kaikki suuntaajat olivat poikkeuksetta saksalaisen AEG:n toimitamia. Näin ollen saksan kielen taitoa tarvittiin niitä tilattaessa sekä niiden käyttöönottoaiheissa, joka tapahtui AEG:n



Vasemmalla tekstin kirjoittaja, "äiti" Lyly Pikkarainen, Paavo, Ritta ja "isä" Eljas Pikkarainen vuonna 1953 vähän ennen meidän vanhimpien paluumatkaa.

käyttöönottoinsinöörin johdolla. Myöskin myöhemmin vikatapausten selvitelyssä oli suuri apu kun puhelimitse sai avun tutulta henkilöltä esiintyneeseen pulmaan. Finnikseltä siirryin eläkkeelle 1965, jolloin muutimme vaimoni kanssa Turkuun.

Entisten tapaamiset

Pestalozzikylä alkoi järjestää entisten lasten ja talonvanhempien tapaamisia. Tällaisessa tapaamisessa olin ensi kertaa mukana v. 1968 siis viisitoista vuotta kylästä lähtöni jälkeen. Se oli suurenmoinen elämys. Entiset kaverit ja opetta-

jat olivat kuin jokapäiväisiä tuttuja. Kauniita maisemia ihastelin hämmästellessä, että näinkö kaunista täällä onkin. Lapsen silmin luontoa ei tällä tavoin taida katsella. Entinen kotini Jukola tuntui kutistuneen huomattavasti. Kaikki puut olivat kasvaneet valtavasti. Koko kylä tuntui pienemältä. Samalla kertaa kävin tapaamassa rouva Hauseria Langwieseniessä. Tervehtiessäni häntä en tarjottu esitellyt itseäni sanoen vain: "Rouva Hauser?". Kotvan hän katsoi ylös kasvoihini ja tokaisi: "Mutta Kari!". Hän siis muisti minut niin monen vuoden jälkeen. Seurasi miellyttävä yhdessäolon hetki Tante-Marian ja hänen vel-

jensä ja veljen vaimon kanssa. Herra Hauser oli tällä välin kuollut. Kävin vielä tapaamassa herra ja rouva Rüeschiä, ensimmäistä sveitsiläisen koulun opettajani sekä entistä talousopettajani, jona hänen vaimonsa oli toiminut. Tästä lähtien alkoi kirjeenvaihtoni kummankin perheen kanssa.

Myöhempiin tapaamisiin osallistuin vaimoni ja tyttärenti kanssa. Näiden tapaamisten yhteydessä olimme aina tervetulleet edellä mainittuihin perheisiin.

Myöskin kotimaisia "sisaruusiteitä" vaalitaan säännöllisin, joka toinen vuosi tapahtuvien tapaamisten, jonka kokoonkutsuja päätetään edellisen tapaamisen yhteydessä. Ensimmäisiin tapaamisiin osallistui lähes yksinomaan ensimmäinen "sukupolvi". Myöhemmin nuoremmankin ovat tulleet innokkaasti mukaan. Myöskin ensimmäiset "vanhempamme" Pentti ja Eila Taavitsainen ovat usein olleet mukana. Lisäksi viime aikoina on joukossa ollut muitakin kansallisuuksia. Esim. v. 1988 järjestämässäni tapaamisessa Satakunnan Ellivuorella oli edustettuna kaikkiaan kuusi kansallisuutta. Eräs innokkaimmista ulkomaisista tapaamisiiimme osallistujista on Pestalozzikylän eläkkeellä oleva entinen virkailija Hans Dill ja hänen suomalainen vaimonsa Rauni. Viime kesän tapaamisessa Kotkassa hän oli mukana 83(!) ikävuodesta huolimatta. Seuraava tapaaminen sovittiin pidettäväksi Pieksämäellä 2003.

KONSTANTIN von STARCK, aatelin.

Moni on pysähtynyt Tarvasjoen uudella hautausmaalla olevan hautakiven ääreen ja kysynyt kuka on ollut tämä henkilö? Hautakivi kertoo vain, että tässä lepää Konstantin von Starck, syntynyt 21.10.1887 ja kuollut 26.6.1964 sekä hänen vaimonsa Aino Elin, syntynyt 29.11.1879 ja kuollut 12.3.1956. Kysyessäni heidän elämäntarinaansa kertoi Pentti Tetri tietävänsä heistä seuraavaa: "Vanhempani ja muut kuolemajärveläiset ovat kertoneet, että 1870-luvulla valtioneuvos ja Pietarin yliopiston biologian professori A.E. von Starck osti Kuolemajärven pitäjän Mellolan kylästä Ala-Mellolan tilan, jolle hän rakensi komean huvilanomaisen päärakennuksen 1873. Rakennuksessa oli 14 avaraa huonetta.

Jossakin vaiheessa professori nimitettiin Kaukaasian kuvernementin kenraalikuvernöörin virkaan, jota hän hoiti ollen virkavapaalla yliopistosta. Hän oli innokas hyönteisten tutkija ja hänellä olivat laajat hyönteiskokoelmat eri puolilta Venäjää. Kuolemajärvellä kesällä ollessaan hänen nähtiin ahkerasti pyydystävän haavillaan hyönteisiä perhossista kovakuoriaisiin.

Hänen sukunsa oli vanhaa saksalaista aatelissukua, joka oli varakasta ja vaikutusvaltaista. Hänellä oli kolme poikaa ja yksi tytär. Vanhin pojista oli Venäjän armeijan laivastossa yleten Mustanmeren laivaston amiraaliksi. Venäjän valankumouksen muuttuessa armeijassa väkivaltaiseksi hänet surmattiin. Toinen pojista oli käynyt Haminan kadettikoulun yleten kapteeniksi. Suomen vapaus sodan alkaessa punaiset vangitsivat hänet valkoisten vakoojijana ja surmasivat Viipurissa. Tytär Ada, jota kansa sanoi "Starckin fröökkinäksi", oli keramiikkataiteilija muovaillen myös patsaita. Hän eli naimattomana koko ikänsä Kuolemajärvellä.

Kolmas pojista Konstantin sai maatalouskoulutuksen Etelä-Venäjällä mustanmullan seuduilla ja hänestä isä teki maatiloihien tilanhoitajan. Ala-Mellolan lisäksi valtioneuvos oli ostanut Viuhkolan alueella sijainneen hovin ja hänen tilojaan alettiin nimittämään Starkin hoviksi. Konstantin ei ollut maanviljelijä ja hän katsoi Karjalan pellot niin köyhiksi mustanmullan seutuihin verrattuna, ettei niistä saanut toimeentulon antavia satoja. Kun metsän arvo voimakkaasti kas-



Kuolemajärven lastenkoti 1930-luvulla. Talo oli entinen valtioneuvos A.E. von Starckin tilan päärakennus.

voi, hän myi metsää ja sai näin tuloja maatalouden ylläpitämiseen ja omaan tuhlavaan elämäänsä. Hän myi etäämpänä olevia metsiä ja jätti tienvarret hoidetuiksi aloiksi. Näin isä teitiä kulkien tarkastusmatkoillaan luuli kaikki metsät hyvin hoidetuiksi. Avioiduttuaan 1912 Konstantin vakiintui, mutta hyvää maanviljelijää ei hänestä tullut. Hänelle syntyi 1914 tästä ensimmäisestä avioliitosta poika Erik.

Venäjän vallankumous ja Suomen itsenäistymisen muutti täysin von Starckien elämän. Rajojen sulkeuduttua he jäivät emigrantiksi Suomeen ja Suomen kansalaisiksi. Virka- ja eläkesuhteet katkesivat ja Venäjälle jäi huomattava omaisuus. Järjestääkseen toimeentulonsa valtioneuvos myi kunnalle 1918 Ala-Mellolan tilan 210 000 markalla perustettavaa kunnalliskotia varten. Hinta oli mitätön 224 hehtaarin tilasta, jota kuitenkin rasittivat monet saatavat. Vuotta myöhemmin torpparivapautusta toteutettaessa myytiin myös Siprolassa ollut Starckin hovi, josta muodostettiin 16 tilaa. Hovin puistossa kasvoi tammia, lehmuksia, lehtikuusia ym. jalopuita ja koivukujanteet johtivat hovin maitten läpi sekä länsi- että itäpuolella. Nyt pääraakennus purettiin, puisto kaadettiin ja asumuksia nousi pitkin peltoja. Koko kylän maisema muuttui täysin.

Starckit ostivat Työppölästä saksalais-syntynen Urlaubin perheen rakennuttaman huvilan joen työryältä aivan kotim-

me viereltä ja alkoivat viljellä sen maata. Professori oli jo vanha valkopartainen mies, joka oli jäänyt leskeksi. Konstantin eli Konsta kuten kansa häntä puhutteli ryhtyi tekemään kirvesmiehen töitä, joissa hän olikin taitava. Maanviljelyksestä hän ei paljoa välittänyt, vaan piti paljon kesantoa antaen maansa "huilata". Fröökynä, jolla oli oma tila, oli taitava mansikanviljelijä, jonka satoa hän myi mm. tykistön leireille. Myös avomaakurkkua hän viljeli. Sen hän säilöi tynnyreihin hyvin venäläisin reseptein.

Myös Konsta jäi leskeksi ja hän solmi uuden avioliiton kiertokoulunopettaja Aino Elin Nordlundin kanssa. Tämä Tampereella syntynyt opettaja oli tullut kiertokoulunopettajaksi Kuolemajärvelle 1900 ja hoiti uskollisesti tehtävänsä eläkkeelle siirtymiseen 1933 asti. Hän toimi virkansa ohella jonkin aikaa myös kunnalliskodin johtajana. Tämä toinen avioliitto oli lapseton. Poika Erik solmi avioliiton Emilia Tetrin kanssa ja heille syntyi kolme poikaa. Erik kaatui talvisodassa 9.3.1940 Säkkiärvellä.

Äitini on kertonut, että kun professori A.E. von Starck 1935 kuoli, oli hänen ruumiinsa sen ajan tavan mukaan asetettu makaamaan laudoille aittaan. Mennessään Starckille laittamaan hautajaisia äiti otti minut mukaan. Olin usein käynyt naapurissa ja professori oli lapsille ystävällinen ja tuttu. Nyt näin hänet makaavan laudoilla ja luulin hänen

nukkuvan. Pitelin hänen tuuhea valkoista partaansa ja ihmettelin miksi hän ei herää. Vasta myöhemmin käsitin mitä on kuolema. Professori myi Turun yliopistolle laajat kovakuoriaiskokoelmat. Vanhat miehet kertoivat, että noita "kärpäsiä" vietiin rautatieasemalle kahdella hevosella."

Nuo Pentti Tetrin muistelmat vahvistaa Turun yliopiston historia, jossa kirjoitetaan: "Entomologinen tutkimus sai vankan pohjan venäläiseltä entomologilta, A.E. Starckilta, ostetusta kovakuoriaiskokoelmasta. Kokoelma edusti parhaiten ns. palearktista aluetta sisältäen kovakuoriaisia melkein kaikista tunnetuista heimoista. Siinä oli kaikkiaan 47 351 yksilöä, jotka edustivat 12 236 muotoa."

Ennen sotaa armeija rakensi Työppölänjokeen padon Starckin talon kohdalle. Hatjalahden järvestä laskeva joki oli osa Mannerheim-linjaa ja padon avulla joki saatiin leveämmäksi ja puolustettavammaksi. Sota ja evakkoon lähtö kohtasivat Starckin perhettä kuten muitakin kuolemajärveläisiä. Evakkomatka vei Hämeeseen ja Satakuntaan ja jatkosodan aikana uudelleen Karjalaan. Työppölän joen rannoilla oli käyty kovia taisteluja talvisodan aikana ja rantatöyräät Starckin talon kohdalla oli ammuttu puuttomiksi. Sillat oli räjäytetty ja taistelujen jälkiä oli kaikkialla. Poltettujen talojen tilalle rakennettiin uudet. Nyt Konstan kirvesmiestaidot olivat tarpeen ja ahkerasti hän työtä tekikin. Kesällä 1944 sieltä oli taas uudelleen lähdettävä. Rauhan tultua Starckit saivat asutustilan Tarvasjoelta. Tuomarilan kylän rantatöyräälle he rakensivat asutustilan, josta tuli heidän viimeinen vanhuuden kotinsa. Pitkänä ja ryhdikkäänä Konsta asteli Tarvasjoen teitä asioita toimitellessaan tai souteli veneellään Paimionjoessa usein kesäilmaisain. Aino-rouva viihtyi paremmin kotona puuhastellen, mutta ei hän myöskään ystävystynyt uusien naapurien kanssa.

Aino rouva kuoli keväällä 1956 ja yksinäiseksi olonsa tunteva Konstantin myi tilansa Osmo Rouvalille. Hän aikoi jäädä viettämään vanhuuden päiviään Tarvasjoelle, mutta muutti kuitenkin myöhemmin Ada sisarensa luokse Helsinkiin. Siellä hän jätti tämän ajan juhannuksena 1964. Sisar ja kolme katoollista nunnaa oli saattamassa häntä Tarvasjoen hautausmaalle. Tällä hautausmaalla hän lienee ainoa aatelin ja tällainen hänen elämäntarinansa.